

כצנלסון צבי - (מירי)

נולד ב-22.2.22 בעיירה מיר, פולין

עלה לארץ ב-1938

התגייס לפלמ"ח ב-1942

הצטרף לפל"ם ב-1943

ה ע ס נ ה ר י ס י 0

רב החובל היה יהודי איטלקי הנריקו לוי, המלווה ישראל חורב והגדעוני אריק חייקינד. אחרי הורדת העולים העמסנו על האוניה חביות סולר, והיא הפליגה חזרה לבארי, כשעל סיפונה משה רבינוביץ, ישראל רותם, אליעזר ורש, פטר הופמן ואני צבי כצנלסון. בקרבת בארי חיכתה לנו בחוף משאית עם חיילים ישראלים והם הובילו אותנו למחנה "דרור", שם קיבל אותנו האחראי חיים חייט. כעבור מספר ימים הופיע יהודה ארוז ואיתו "רודי", איש בית השיטה. הם בחרו דובר איטלקית, אליעזר ורש ("דני"), ואותי כדובר יידיש. כאן במחנה הספקתי לשוחח עם המעפילים ופגשתי בן עירי שסיפר לי על הזוועות בכלל ועל קורות הוריי בגטו מיר. נודע לי כי נותר רק אחי וכל היתר ניספו.

הספינות שליוותי

פטרו, אנצו סירני, ווג'ווד, חיים ארלוזורוב, יציאת אירופה (אקסודוס) ושתי אוניות רכש.

האוניה "פטרו": מלווי האוניה: צבי כצנלסון, אליעזר ורש ואברהם רייס כאלחוטאי. ב-12.9.45 הגיעה לאזור ההעמסה בסנטה מרגריטה ששירה בת 171 מעפילים, והם הובלו ללא תקלות לאוניה בסירות דייגים איטלקיים - ומיד הפלגנו. התקלה היחידה שקרתה לנו בדרך היתה אובדן העוגן. כשהגענו בסערה לאי קוסו, אלמונים פתחו באש לעברנו. השארנו את העוגן והפלגנו במהירות. ב-19.9 הגענו לשפיים, ומעבור זמן קצר הבחנו במדורות והתקרבו לחוף. ברצ'יק הגיע אלינו בסירה, סימן לנו את מקום העגינה, מיד הורדנו את העולים - והפלגנו חזרה לאיטליה, לנמל בארי ושוב למחנה "דרור".

האוניה "אנצו סירני": מפקד האוניה זלמן פרח והמלווים גד לסקר ואני.

האלחוטאי היה גרשון עציון. בעזרת המעפילים הכנו את האוניה ואת האספקה. צוות האוניה היה רב חובל איטלקי בשם מיצנו ג'ובני ומלחים ומכונאים איטלקים. ב-9.1.46 האוניה מפליגה כשעל סיפונה 900 מעפילים. אחת הבעיות שלנו היתה מחסור במים ובמזון, לאחר שהרבה ממנו נגנב מהאוניה בידי פועלים איטלקיים. התגלינו על ידי אווירון, וכעבור זמן-מה מופיעות אוניות מלחמה בריטיות ולוכדות

נולדתי בפולין בעיירה מיר. מלבד ישיבת "מיר" הנודעת, שבה למדו וקיבלו סמיכה לרבנות תלמידים מארה"ב ואירופה, היו בעיירה גם מספר בתי כנסת. הייתי בגן ילדים יהודי ולמדתי בבית"ס עממי ממלכתי-פולני. עברית למדתי אצל מורה פרטי.

בגיל 16 עליתי ארצה, במסגרת "עליית הנוער", הישר לביה"ס החקלאי בכנ שמן. שם גוייסתי ל"הגנה", בטקס השבעה רבת-רושם. בגמר הלימודים בכנ שמן עברתי להכשרה בבית זרע ומשם להזורע, מאוחדים עם חברת נוער של יוצאי גרמניה - כגרעין הכשרה במגמה להקים קיבוץ. לקיבוץ היעד שלנו, כפר מנחם, הגעתי שבע שנים אחרי חבריי, בתום תפקידי בפל"ם.

עם הגיוס הגדול לפלמ"ח, הגעתי לפלוגה ב', בפיקודו של מאירקה דוידזון, שהתרכזו בשער העמקים. קורס מ"כים עברתי בשפיים. הפלוגה עברה לעין חרוד (שם הייתי אחראי ל"סליק"), ולתל יוסף. ב-1943 הוקמה בקיסריה המחלקה הימית הפל"ם, ואליה התגייסו אנשי פלוגה ב': משה רבינוביץ, דוד'ה בן חורין, גד לסקר ואני. עברנו קורס מפקדי סירות והפלגנו בסירות למרחקים, ביום ובלילה. לאחר מכן התחלנו לאמן את פלוגות הפלמ"ח בחתירה ובהפלגה במפרשים כדי שיוכלו לעזור בהורדת מעפילים אל החוף.

ב-1944 התעוררו בעיות כלכליות והודות לעקשנותו של זלמן פרח התחלנו לעבוד בסבלות בנמל חיפה. הודות לעזרת הסלוניקאים הצלחנו לעמוד במשימה זו גם להשתכר היטב.

פלמ"ח - פל"ם

ב-1945 התחיל קורס חובלים הראשון, ובסיומו השיטו בוגריו את היאכטה "ארלוזורוב" תחת עינם הפקוחה של שמואל טנקוס וברצ'יק. חלק מהבוגרים עלו על ספינות משא יהודיות והפליגו לנמלי הים התיכון. אני הצטרפתי לספינת דיג "כריש", בתפקיד הגאי ועוזר-דיג, ובה היכרתי היטב את חופי א"י.

באוגוסט 1945, בוגרי הקורס שהיו בארץ רוכזו בקיסריה. ב-29 בו הגיעה מאיטליה האוניה "דליץ" ועליה 37 עולים.

הכומר ג'ון גראואל, ברגמן מהשומר הצעיר וחלק מהמלחים האמריקאיים. כשהתקרבו לחופי הארץ, התחיל הקרב הקשה והאכזרי. בסיומו מנינו שלושה הרוגים ופצועים רבים. בתום הקרב עם העמדת העולים לאוניות הגירוש, בדקתי היטב אם לא נותרו אנשים לכודים במקררי האוניה שלנו. כשאני עולה על הסיפון, אני מגלה על אוניות הגירוש מספר רב של חיילי "כלניות", וזה עורר בי חשד. אמרתי למדרכי

"יציאת אירופה" כנמל חיפה - היעד בלתי ידוע

רוזמן: "ארגן קבוצת אנשים שיהיו מוכנים להתמודד עם בעיות צפויות ובלתי-צפויות בהמשך הדרך. הוא אכן מארגן קבוצה כזאת מבין העולים. נבחר ועד שיטפל בבעיות באוניית גירוש "רנומד פרק": מרדכי נבחר כראש הוועד ואני קיבלתי על עצמי את ביצוע ההוראות מטעם המפקדה בפורט דה בוק. הפלגנו לצרפת. כנמל פורט דה בוק כבר מצפים לנו עיתונאים מכל העולם. מרדכי רוזמן, שהיה נואם מעולה, מושך תשומת לב רבה והופך להיות שופר צדקת דרכנו - והעוול שעושים לנו האנגלים. בסופו של דבר אנו מגורשים

את ספינתנו, מחוץ למים הטריטוריאליים של א"י. המשכנו להפליג לחיפה, והאנשים מגלים התנגדות פסיבית להורדתם מהאוניה - לאוטובוסים שחיכו בנמל חיפה כדי להוביל אותם לעתלית. הקפטן נעצר וגורש מהארץ. כששחררתי מעתלית, התייצבתי בתל-אביב, ברח' אלנבי 113, מסרתי דו"ח, ודוידקה דאג לי לסידור דרכון א"י וויזה לאיטליה. כך יכולתי לחזור לרומא, וכבעל דרכון נשלחתי לצרפת להביא כספים - וחזרתי לרומא. שם נלקח ממני הדרכון. בין הזמנים שהיתי במחנה עולים "מג'נטה" ושם טיפלתי בהכנת המעפילים לעליה ארצה.

האוניה "ווג'ווד": הגיעה לנמל סבינה באיטליה, הקפטן האמריקאי נשא את השם גרי, הקצין הראשון - בלייק והמכונאי הראשי היה אריה קולומייצ'יק, ישראלי אזרח ארה"ב. מפקד האוניה והאחראי להכנתה להפלגה היה דב מגן, המלווים הישראליים היו: ישראל אורבך, צבי כצנלסון, הגדעוני משה ירושלמי ושני מכונאים מהפלי"ם - וכן מתנדבים אמריקאיים שחלקם שירתו במרינס.

התברר שהקפטן שיכור כלוט. הוא עצר את האוניה, גירש את הנווט איש פלי"ם מהגשר ונעל את עצמו. רק בשלוש לפנות בוקר הוא התפכח והביא את האוניה למזח. קבוצת המעפילים, ואני איתם, עלינו על הסיפון, אך השיירה השניה מטורינו איחרה להגיע. בשעה ארבע דיווחו דייגים למשטרה המקומית על נוכחות האוניה, והשוטרים מנעו מהעולים לעלות אליה. ברגע מסויים, העולים שחיכו על החוף התפרצו אל הגשר ועלו על האוניה. הרמנו עוגן, ניתקנו את הגשר והפלגנו לים.

ב-6.15 התגלתה האוניה על ידי אווירון בריטי. המשחתת הבריטית "הידון" התקרבה והצליחה להשתלט על האוניה. כל אנשי הצוות התערבו בקרב המעפילים. למחרת. בשעת העליה על האוטובוסים למחנה עתלית, ברצ'יק, הקפטן,

הקצין הראשון ואני התחמקנו, על פי פקודה מגבוה. נסעתי למשרד "סולל בונה" בחיפה. משם ליוויתי את הקפטן והקצין הראשון לתל-אביב - ולאחר מכן הם הוברחו לארצות הברית.

האוניה חיים ארלוזורוב (אלואה) דו"ח מלא ומדוייק על האוניה נכתב בידי לובה אליאב בספרו "הספינה אלואה"

האוניה "יציאת אירופה" (אקסודוס 1947)

עם יציאתנו מנמל סט כבר חיכתה לנו אוניה בריטית וזו ליוותה אותנו כל הדרך. מיכה פרי - עסק בהכנות הסופיות לקרב ההתנגדות, ואילו אני טיפלתי באירגון המזון ובעיות הפנים של המעפילים (4500 במספר). לעזר רב היו לי

כאן פוגשים את ברושי והוא בודק את המטען: 5 תותחים 65 מ"מ + 50 אלף פגזים, מיליון כדורים 8 מ"מ למכונות הוצ'קס צרפתיות, 10,000 פגזים 75 מ"מ, 200 מקלעים + 3 מיליון כדורים. בעת העגינה, המצרים מפציצים את תל-אביב, אך ספינתנו לא נפגעה.

הובלת טנקים

ב-15 במאי 48 האוניה עוזבת את נמל תל-אביב, וב-27 בו אנו מגיעים לנמל הצרפתי מרסיי. הסוכן עלה על הסיפון וכן אנשי המכס ומשרד הבריאות. אני יורד מהאוניה ולמחרת נכנס למשרדו בעיר, לבוש בחליפה ועניבה ומתקשר לאיש הרכש של יהודה. קובעים פגישה ליום המחרת. איש הקשר של יהודה ארוזי, מספר לי שאנו נוביל ארצה עשרה טנקים מסוג "רנו" - ונפליג בעוד בכמה ימים. המלווים באוניה: אני ובוב. אנו מפליגים ברוח טובה, תוך קשר מתמיד עם הארץ, והנה מגיעה הוראה של פיניק: לצבוע את הארובות בצבעים המפורטים במברק, למחוק את השם "בוריאה" ולשנות אותו לשם "עמל", על מנת שנוכל להיות כפילה שלה (בגלל האמברגו של פקחי האו"ם).

עם רדת החשיכה "עמל" המקורית חומקת מנמל תל-אביב ואנו תופסים את מקומה. פיניק עולה על הסיפון, אוסף את המיסמכים של "בוריאה" ונותן הוראות. פיניק ואני יורדים לחוף. בגלל משקלם הכבד, אפשר היה לפרוק את הטנקים רק כעבור כמה ימים, בעזרת האוניה "מרי ג'יי", שמנופיה התאימו לביצוע הפריקה.

בתום הפריקה אנו מפליגים לגנואה. בשעת ההפלגה אנו מחליפים את שם האוניה ל"סנטה קיאה", בהגיענו לגנואה, פילוט מכניס אותנו לנמל לשם המתנה. כעבור זמן בא הסוכן ומזמין את כוב ואותי עם מכשיר הקשר למשרדו, שם מחכה לנו נהג של המוסד ומסיע אותנו - לרומא. בכך תם תפקידי בהובלת אוניות רכש, וממשיך הלאה במוסד.

להמברוג שבגרמניה הארורה. התנגדות המגורשים שעל ה"רנומד פרק" היתה עזה. מרדכי נפצע והורד מהאוניה. ההתנגדות נמשכה שעתים, בעיקר על ידי הילדים, כשהבריטים מתיזים מי ים וגז מדמיע. בסוף מובלים אנשי "יציאת אירופה" למחנות העצורים של הבריטים AMSTAU ו-PAPENDORF.

אוניית הרכש "סנטה קיאה" - "בוריאה 2"

ב-3.5.48, ידידי קולונל פינגה, ממפקדי הכולשת בים האדריאטי, מודיע לי שיש בעיות עם ה"סנטה קיאה" בנפולי: הצוות התפטר כשהבחין שהאוניה מובילה נשק, אך הוא מבטיח לגייס מייד צוות חילופי ובראשו רב-חובל דה-מרינו, מבריה מקצועי ונאמן על פינגה. לפי הוראת זקי, יצאתי מייד לנפולי.

בנפולי יהודה ארוזי מעמיס ציוד ציווילי ככיסוי: בצל וקופסאות מיץ עגבניות. שם האוניה הוחלף ל"בוריאה 2" ומניפה את דגל פנמה. כן נעשו באוניה שינויים קוסמטיים כדי להקשות על זיהויה.

הפלגנו וזמן קצר לאחר מכן נפגשים באוניית הצי הבריטי "פליקן". חילופי הצדעות - ואנו ממשיכים לנמל תל-אביב. האוניה עוגנת בפתח המעגן. הסוכן עולה אליה עם הסווארים ואני יורד בסירה ומוסר לפיניק ואזה את "תעודות המשלוח". לא עובר זמן רב וה"פליקן" חוזרת לכיוון תל-אביב ושולחת אלינו סירה. אני יוצא לכיוון האוניה וקורא לרב החובל "חבל במכונה!", כראוי למקצוען הוא עונה לי "בוצע". כדי לתקן את ה"קילקול", הבריטים גוררים את האוניה למפרץ חיפה, עורכים בה חיפוש קל, עוזבים אותה ומשאירים עליה מחלקת חיילים של משחתת אחרת. מפקד המחלקה ידידותי ביותר. הוא מודיע לקפטן: "בחצות אני עוזב ומציע לך להכין הכל להפלגה. בחצות יפוג המנדט הבריטי על ארץ ישראל!".

מייד תוקנה האוניה, ובחצות הפליגה חזרה לתל-אביב.

120.-

1023133

השערים פתוחים

אסופת זכרונות
העפלה 1945-1948

מהדורה שניה - מתוקנת ומעודכנת

לחיי
הספינות
שבדרך

1000